community based autodelen

EEN AFWEGINGSKADER VOOR DE PRAKTIJK

LINN FIDDER, CHRIS DIJKSTERHUIS
THOMAS VAN DE WOUDE, HAN PAUL VAN WESTING,
LENNARD VAN DER POEL

COMMUNITY BASED AUTODELEN & CARMAL

Community based autodelen is een vorm van autodelen waarbij een besloten deelnemersgroep gezamenlijk gebruikmaakt van één of meerdere voertuigen. Zo'n deelnemersgroep kan ontstaan binnen een bestaande gemeenschap, zoals een buurt, dorp, vereniging of andere sociale structuur. De gemeenschap vormt daarbij de bredere sociale context en hoeft niet als geheel aan hetzelfde autodeelinitiatief deel te nemen. Binnen een gemeenschap zoals een buurt- of sportvereniging kan bijvoorbeeld een groep mensen samen een auto delen via een professionele aanbieder, terwijl een andere groep binnen diezelfde vereniging ervoor kiest om onderling privéauto's te delen. Binnen één gemeenschap kunnen zo meerdere deelnemersgroepen ontstaan die ieder deelnemen aan een autodeelconcept dat bij hen past.

In landelijke gebieden, waar voorzieningen verdwijnen, het openbaar vervoer onder druk staat en de afhankelijkheid van de auto groot is, biedt deze vorm van mobiliteit kansen om de bereikbaarheid en leefbaarheid te versterken. Tegelijkertijd blijkt uit de praktijk dat een succesvol initiatief meer vraagt dan alleen een deelauto. De keuze voor een passend autodeelconcept én aandacht voor groepsontwikkeling en -onderhoud zijn bepalend voor het succes op de lange termijn.

Binnen het project CARMAL (*Community Access to Rural Mobility and Logistics*) van de Hanze is onderzocht welke vormen van community based autodelen kansrijk zijn voor landelijke gebieden. De belangrijkste conclusie is dat er niet één ideaal autodeelconcept bestaat. Verschillende concepten stellen verschillende eisen aan bewoners, de organisatie en de mate van professionele ondersteuning. Daarom is het belangrijk om te bepalen welk concept het beste aansluit bij de lokale context. Deze handreiking helpt gemeenten, initiatiefnemers en andere stakeholders om community based autodeelconcepten te begrijpen, concepten systematisch te vergelijken en inzicht te krijgen in de rol van groepsontwikkeling.

GROEPSONTWIKKELLING ALS PROCESSTAP

Een succesvol community based autodeelinitiatief begint niet bij de auto, maar bij de gemeenschap. Binnen één gemeenschap kunnen meerdere deelnemersgroepen en verschillende autodeelinitiatieven naast elkaar ontstaan. Groepsontwikkeling vormt hierbij een essentiële processtap. Hiermee bedoelen we het benutten en verder ontwikkelen van sociale relaties en netwerken binnen de gemeenschap om autodelen mogelijk te maken. Dat betekent niet dat vanaf nul een nieuwe groep hoeft te worden gevormd: bestaande relaties en netwerken vormen juist een belangrijk vertrekpunt. Deze kunnen worden versterkt en uitgebreid door nieuwe mensen te informeren, enthousiasmeren en verbinden. Ambassadeurs of voortrekkers kunnen hierin een sleutelrol spelen.

01

Geïnteresseerden zoeken naar informatie over autodelen en verkennen de mogelijkheden en interesse binnen hun gemeenschap.

02

Experts of initiatiefbegeleiders spreken met de geïnteresseerden over mogelijke vormen van autodelen, wat deze vragen van de deelnemersgroep en het proces van groepsontwikkeling.

03

Met een voorkeursvariant gaan inwoners als ambassadeurs aan de slag om binnen hun gemeenschap deelnemers te verbinden waarmee het concept gerealiseerd kan worden.

04

Voortrekkers finaliseren de details in samenspraak met de deelnemersgroep en eventuele derde partijen

05

Lancering van het initiatief.

GROEPSONDERHOUD EN CONTINUÏTEIT

Na het doorlopen van de voorgenoemde 5 stappen stopt het proces niet. Waar groepsontwikkeling zich richt op het ontwikkelen en versterken van een passende deelnemersgroep, gaat groepsonderhoud over het in stand houden van de groep en het initiatief op langere termijn. Dit vraagt blijvende aandacht voor de betrokkenheid van deelnemers, het naleven van afspraken en de organisatie rondom het autodelen.

De voorwaarden die nodig zijn om het autodeelconcept te laten functioneren moeten op de langere termijn worden onderhouden. Wanneer belangrijke voorwaarden wegvallen, kan de continuïteit van een initiatief namelijk onder druk komen te staan. Deelnemers kunnen stoppen, het gebruik kan teruglopen, voertuigen kunnen niet langer beschikbaar zijn of een belangrijke voortrekker kan wegvallen. Aandacht voor groepsonderhoud helpt deze kwetsbaarheden tijdig te herkennen en waar mogelijk op te vangen. Dat kan betekenen dat nieuwe deelnemers worden geworven, gebruik en betrokkenheid worden gevolgd, afspraken worden geëvalueerd of verantwoordelijkheden over meerdere personen worden verdeeld. Welke activiteiten nodig zijn is afhankelijk van het gekozen deelconcept.

Onderhoud draagt daarmee bij aan de continuïteit en robuustheid van het initiatief. Het gaat niet alleen om het beperken van afbreukrisico, maar vooral om het in stand houden van de voorwaarden waaronder het initiatief duurzaam kan blijven functioneren.

DE 6 DIMENSIES

Community based autodelen kan langs 6 ontwerpdimensies worden beschreven. Deze dimensies maken het mogelijk verschillende concepten systematisch met elkaar te vergelijken.

1. **Rolverdeling**.....
   Wat is de rolverdeling tussen de deelnemersgroep en een eventuele derde partij? Wie is verantwoordelijk voor wat?

2. **Eigenaarschap en zeggenschap**.....
   Wie is de voertuigeigenaar en wie heeft (hoeveel) zeggenschap?

3. **Beheer en onderhoud**.....
   Wie is er verantwoordelijk voor het beheer en het (groot, klein en dagelijks) onderhoud van de voertuigen?

4. **Tarieven**.....
   Hoeveel kost het autodelen voor de gebruikers? Hoe ziet de constructie van deze tarieven eruit?

5. **Benodigde deelnemersgroep**.....
   Hoe groot moet de deelnemersgroep zijn en welke eigenschappen (sociaal, mobiliteit, bereidheid) moet deze hebben voor dit deelconcept? Hoe complex is groepsontwikkeling en -onderhoud?

6. **Organisatie**.....
   Wat voor type investering (financieel, tijd) is nodig voor het starten en onderhouden van dit deelconcept? Hoe groot is deze investering?

VERGELIJKING VAN 2 CONCEPTEN

Op de volgende pagina worden 2 veelvoorkomende concepten voor community based autodelen met elkaar vergeleken aan de hand van de 6 ontwerpdimensies. Deze concepten vertegenwoordigen verschillende manieren waarop eigenaarschap, verantwoordelijkheden en groepsontwikkeling en -onderhoud kunnen worden georganiseerd.

01 **Besloten deelnemersgroep met professionele aanbieder**: Bij dit concept stelt een professionele aanbieder één of meerdere voertuigen beschikbaar en verzorgt deze partij het voertuigbeheer. Deelnemers maken binnen een besloten groep gebruik van deze voertuigen. Het concept is afhankelijk van voldoende deelnemers én daadwerkelijk gebruik. Groepsontwikkeling en -onderhoud richten zich daarom op deelnemers werven en betrokken houden en gebruik stimuleren. Voor het functioneren van het concept is voldoende vraag en daadwerkelijk gebruik binnen de deelnemersgroep nodig, passend bij het aantal beschikbare voertuigen.

02 **Peer-to-peer delen met besloten deelnemersgroep**: Particuliere eigenaren stellen hun eigen voertuigen beschikbaar aan andere deelnemers binnen een besloten groep. De individuele eigenaar blijft verantwoordelijk voor het eigen voertuig en het bijbehorende beheer en onderhoud. Een grote kritische massa is niet per definitie nodig. Initiatieven kunnen voortbouwen op bestaande sociale relaties, bijvoorbeeld tussen buren, familieleden, of leden van een vereniging. Groepsontwikkeling en -onderhoud richten zich hier daarom op het benutten en versterken van bestaande relaties, vertrouwen en onderlinge afspraken. Daarnaast is voldoende voertuigaanbod nodig dat past bij de vraag van de deelnemers.

Dimensie	Professionele aanbieder*	Peer-to-peer*
1 Rolverdeling		
Afhankelijkheid derde partij	●●●●●	●○○○○
Mate van zelforganisatie	●●○○○	●●●●●
2 Eigenaarschap en zeggenschap		
Eigenaarschap	*Derde partij*	*Individuele eigenaar*
(Lokale) zeggenschap	●●○○○	●●●●●
3 Beheer en onderhoud		
Verantwoordelijkheid groot onderh.	*Derde partij*	*Individuele eigenaar*
Verantwoordelijkheid dagelijks onderh.**	*Deelnemersgroep*	*Individuele eigenaar /deelnemersgroep*
4 Tarieven		
Inrichting tarieven	*Abonnement en/of uur- en km-tarief*	*In overleg*
5 Benodigde deelnemersgroep		
Grootte kritische massa	●●●●○	●○○○○
Onderling vertrouwen en betrokkenh.	●●○○○	●●●●●
Complexiteit groepsontwikkeling	●●●●○	●●○○○
6 Organisatie		
Financiële investering	●○○○○	●○○○○
Tijdsinvestering	●●●●○	●●◐○○

* Hoe meer bolletjes zijn ingekleurd, hoe sterker het betreffende kenmerk van toepassing is binnen het autodeelconcept.
** Dagelijks onderhoud omvat terugkerende taken zoals schoonhouden, laden/tanken en het signaleren van schade.

KERNINZICHTEN

Er bestaat niet één ideaal autodeelconcept

De meest geschikte vorm van community based autodelen hangt af van onder meer de lokale context, de kenmerken van de deelnemersgroep en de gewenste rolverdeling.

Groepsontwikkeling en -onderhoud zijn essentieel

Een succesvol initiatief begint niet bij de auto, maar bij de gemeenschap. Groepsontwikkeling kan zowel bestaan uit het werven en verbinden van nieuwe deelnemers als uit het benutten, versterken en verder ontwikkelen van bestaande sociale relaties en netwerken. Onderhoud helpt om de voorwaarden voor het initiatief in stand te houden en draagt daarmee bij aan continuïteit.

Verschillende concepten stellen verschillende eisen

Community based autodeelconcepten verschillen onder andere in eigenaarschap, verantwoordelijkheden, de mate van benodigd onderling vertrouwen en betrokkenheid en de mate van professionele ondersteuning.

Kies een concept dat past bij de gemeenschap

Een goede match tussen gemeenschap en concept vergroot de kans op een duurzaam en succesvol autodeelinitiatief.

IN EEN NOTENDOP

Community based autodelen biedt kansen om de bereikbaarheid en leefbaarheid van landelijke gebieden te versterken. Een succesvol initiatief begint daarbij niet bij de auto, maar bij de gemeenschap. Er bestaat niet één ideaal autodeelconcept: welke vorm passend is, hangt af van de lokale context, de deelnemersgroep en wat zij zelf kunnen en willen organiseren.

Groepsontwikkeling speelt hierin een belangrijke rol. Daarbij wordt voortgebouwd op bestaande relaties en netwerken binnen de gemeenschap. Vanuit een passende voorkeursvariant kan vervolgens gericht verder worden gebouwd aan de deelnemersgroep die nodig is om het initiatief te realiseren. Ook na de start blijft aandacht nodig voor de groep en de organisatie. Groepsonderhoud helpt de voorwaarden voor het initiatief in stand te houden en draagt zo bij aan de continuïteit op langere termijn.

Een goede match tussen gemeenschap, autodeelconcept en organisatie vormt daarmee de basis voor een duurzaam autodeelinitiatief. Deze handreiking helpt om die afweging systematisch te maken.

Deze handreiking is ontwikkeld binnen het project CARMAL (Community Access to Rural Mobility and Logistics). Neem voor meer informatie, toegang tot het volledige onderzoeksrapport, samenwerking of kennisuitwisseling contact op met de onderzoeker.

Linn Fidder
Hanze
l.fidder@pl.hanze.nl